

dr hab., prof. UMK Joanna Marszałek-Kawa

Wydział Politologii i Studiów Międzynarodowych

Uniwersytetu Mikołaja Kopernika

Katedra Systemu Politycznego RP

R E C E N Z J A

rozprawy doktorskiej Pana mgr. Marka Czai

pt. ***Ugrupowania lokalne na scenach politycznych miast na prawach powiatu województwa śląskiego w latach 2002–2018*** przygotowanej pod kierunkiem naukowym Pana dr. hab. **Waldemara Wojtasika**. Wydział Nauk Społecznych, Instytut Nauk Politycznych i Dziennikarstwa, Uniwersytet Śląski, Katowice 2019, ss. 354

1. Uwagi ogólne

Pan mgr Marek Czaja jest absolwentem politologii i zarządzania na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. W 2015 r. na tej samej uczelni rozpoczął studia doktoranckie z zakresu nauk o polityce.

Doktorant aktywnie uczestniczył w wielu ogólnopolskich konferencjach naukowych, jak również międzynarodowych kongresach.

Za swoją działalność naukową otrzymał wiele nagród i stypendiów, był m.in. laureatem 4. edycji stypendium Powiatu Tarnogórskiego dla Studentów, stypendystą Rektora Uniwersytetu Śląskiego dla najlepszych studentów na rok akademicki 2013/2014 oraz 2014/2015, stypendystą Rektora Uniwersytetu Śląskiego dla najlepszych doktorantów na rok akademicki 2015/2016 oraz 2016/2017, stypendystą Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego za wybitne osiągnięcia na rok akademicki 2014/2015.

Kandydat jest autorem kilkunastu artykułów i współredaktorem trzech monografii. Ponadto uczestniczył w projektach naukowo-badawczych realizowanych w Instytucie Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach oraz współpracował z Fundacją Akademicką IPSO ORDO przy realizacji badań empirycznych oraz redagowaniu publikacji „Przeciwdziałanie korupcji w samorządzie terytorialnym. Raport z badań w województwie śląskim”.

Zgromadzony przez mgr. Marka Czaję dorobek naukowy spełnia wymagane kryteria.

2. Ocena rozprawy doktorskiej

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska Pana mgr. Marka Czai pt. *Ugrupowania lokalne na scenach politycznych miast na prawach powiatu województwa śląskiego w latach 2002–2018* stanowi zwieńczenie kilkuletnich rzetelnie przeprowadzonych pod względem metodologicznym badań naukowych Autora.

Doktorant podjął tematykę niezwykle ważną nie tylko z poznawczego, ale także, a może przede wszystkim, z praktycznego punktu widzenia. W polskiej literaturze politologicznej brakuje opracowań kompleksowo omawiających i wyjaśniających działalność ugrupowań lokalnych oraz studiów prezentujących wyborczą sytuację partii politycznych na poziomie regionalnym. Dlatego z dużą satysfakcją i uznaniem należy przyjąć fakt podjęcia przez mgr. Marka Czaję trudu opracowania tematu, z którym wiąże się bezpośrednio konieczność przeprowadzenia wielu analiz dotyczących problemów szczegółowych. W moim przekonaniu Autor recenzowanej rozprawy opracował niezwykle ważne zagadnienie, czyniąc to w sposób godny naśladowania, nie tylko z teoretycznego, ale także, z empirycznego punktu widzenia. Podjął udaną próbę przełożenia istniejących teorii na praktykę.

Tytułowa problematyka jest rudymenarna dla życia społecznego. Dążenie do zwycięstwa w wyborach, zdobycia władzy, czy też choćby uzyskania przez

partię statusu, z którym wiąże się możliwość bezpośredniego oddziaływania na rzeczywistość, jest kluczowym celem działań także ugrupowań politycznych o charakterze lokalnym.

Na szczególną uwagę zasługuje konstrukcja rozprawy, co jest istotną przesłanką istoty i spójności wywodów prowadzonych przez Doktoranta. Kandydat w nawiązaniu do założeń badawczych rozprawy, w szczególności postawionych pytań badawczych oraz hipotez, podzielił tekst na pięć problemowych rozdziałów. *Wstęp, Zakończenie, Bibliografia i Aneks* dopełniają całości. Układ pracy – z punktu widzenia konstrukcji rozprawy naukowej – nie budzi zastrzeżeń. Struktura wewnętrzna kolejnych rozdziałów jest właściwie rozbudowana, przekonująca, koherentna, a przy tym symetryczna.

Tytuł pracy trafnie i precyzyjnie określa przedmiot zawartych w niej rozważań. Recenzowana praca została podzielona na dwie części. Część metodologiczno-teoretyczną pracy tworzą dwa pierwsze rozdziały recenzowanego opracowania (rozdział 1. *Teoria ruchów społecznych i partii politycznych* oraz rozdział 2. *Teoretyczne aspekty funkcjonowania samorządu terytorialnego*). W drugiej części o charakterze empirycznym, na którą składają się kolejne trzy rozdziały rozprawy (rozdział 3. *Analiza poziomu relewancji ugrupowań lokalnych na scenach politycznych miast na prawach powiatu województwa śląskiego w latach 2002–2014*; rozdział 4. *Miejskie partie prezydenckie w miastach na prawach powiatu województwa śląskiego w latach 2002–2014*; rozdział 5. *Ugrupowania lokalne w strukturach władz organów uchwałodawczych miast na prawach powiatu województwa śląskiego w latach 2002–2018*), Autor przedstawia wyniki swoich badań.

Bardzo wysoko oceniam stopień przygotowania Doktoranta z zakresu metodologii badań w obszarze nauk społecznych. Świadczy o tym m.in. treść *Wstępu* do dysertacji, który przecież stanowi dla czytelnika ważny etap lektury pracy. Kandydat zarysowuje w nim w ambitny sposób problem badawczy, wyróżnia pytania badawcze, omawia użyte metody badawcze oraz prezentuje przyjętą systematykę pracy. Dokonuje także krytycznej oceny literatury przedmiotu, z szerokim wykorzystaniem źródeł anglojęzycznych.

Oczywiste jest, że w badaniach na gruncie nauk społecznych niezwykle ważna jest umiejętność właściwego określenia zakresu przedmiotowego rozprawy, jej celu i hipotez. Ocenie kwalifikacji badawczych Kandydata do stopnia doktora służy także ocena powiązania tych elementów z odpowiednio dobranymi metodami. Jestem zdania, że zastosowane przez mgr. Marka Czaję metody, m.in.: metoda analizy systemowej, metoda instytucjonalno-prawna, metoda historyczna, metoda analizy danych ilościowych, metoda statystyczna, metoda komparatystyczna, zostały właściwie dobrane, a następnie użyte w prowadzonych badaniach. W przypadku metody porównawczej jakość analiz prezentowanych w recenzowanej pracy wzmocniłoby szersze jej zastosowanie (choćby z wykorzystaniem przypisów erudycyjnych, w których znalazłyby się odwołania do sytuacji ugrupowań lokalnych w innych województwach).

Pytania badawcze postawione przez Kandydata są trafne i inspirujące. Pozwalają one Autorowi z powodzeniem przeprowadzić proces badawczy ukierunkowany na weryfikację bądź falsyfikację postawionych hipotez. Pod względem merytorycznym i metodologicznym praca jest na wysokim poziomie. Jestem jednak zdania, że wartość prowadzonych rozważań podniosłoby jednak wyróżnienie przez Autora pracy kilku dodatkowych pytań, których podstawą byłyby wątki dotyczące oferty programowej zgłaszanej przez ugrupowania lokalne rywalizujące w wyborach.

Doktorant w recenzowanej rozprawie określa granice czasowe i terytorialne dla prowadzonych badań. Precyzyjnie wybiera moment początkowy swych rozważań. W recenzowanej rozprawie mgr Marek Czaja w sposób niezwykle kompetentny i wnikliwy dokonuje „analizy działalności ugrupowań lokalnych na miejskich płaszczyznach rywalizacji politycznej w miastach na prawach powiatu województwa śląskiego w latach 2002–2018”.

W mojej ocenie sformułowane przez Doktoranta hipotezy, wyróżnione problemy i pytania badawcze, jak również sposób przedstawienia stanu wiedzy z zakresy tytułowej problematyki oraz omówienie bazy literaturowej z prezentacją użytych źródeł oraz wykorzystanych metod badawczych dowodzą, że rozprawa doktorska mgr. Marka Czai ma charakter oryginalny, ze znamionami prekursorstwa.

Co warto podkreślić, dodatkową wartość pracy Pana mgr. Marka Czai stanowią wyróżnione w treści rozdziałów ogólne podsumowania, w których Doktorant prezentuje wnioski dotyczące poszczególnych części omawianego dzieła. Ich brak prowadziłby do marginalizacji własnych dociekań w zakresie syntezy interpretacji faktów, własnych myśli, argumentów i kontrargumentów wobec postawionych tez. Kandydat tego błędu unika, dowodząc swych umiejętności analityczno-ocennych, choć można by oczekiwać, że skoro zdecydował się zebrać w ostatnich częściach kolejnych rozdziałów wnioski dotyczące prezentowanych treści, rozbuduje swój wywód o wątki prognostyczne. Ciekawa byłabym na przykład oceny Doktoranta dotyczącej tego, w jaki sposób nowelizacja Kodeksu wyborczego, ustaw o samorządzie gminnym, powiatowym, wojewódzkim oraz ustroju miasta stołecznego Warszawy, wprowadzająca m.in. dwukadencyjność wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, wpłynie na działalność i pozycję ugrupowań lokalnych.

Zasadniczą część rozważań zaprezentowanych w rozbudowanym *Zakończeniu* stanowią odpowiedzi na sformułowane we *Wstępie* pytania badawcze. Treść tej części rozprawy doktorskiej zdecydowanie dowodzi dojrzałości metodologicznej Doktoranta. Świadczy także o znacznej wiedzy oraz umiejętności syntezy i formułowania wniosków.

Niezaprzeczalnym walorem recenzowanej rozprawy doktorskiej jest obszerna i zróżnicowana bibliografia, która – co warto podkreślić – świadczy o bardzo dobrej znajomości dotychczasowych ustaleń naukowych w zakresie omawianej problematyki, także w literaturze zachodniej. Składają się na nią wyliczone na ponad dwudziestu stronach opracowania naukowe, źródła prawa i dokumenty. W *Bibliografii* wyróżniono ważniejsze prace tak zagranicznych, jak i polskich badaczy, które powinny być wykorzystane w celu realizacji zamierzeń badawczych określonych we *Wstępie* i pierwszych rozdziałach rozprawy. Autor krytycznie wykorzystuje opracowania o charakterze syntetycznym i teoretycznym oraz prace mające bardziej praktyczną naturę. Czyni to zaś zgodnie z rzetelnym warsztatem naukowym i wymogami metodologicznymi z obszaru nauk społecznych. Z całą pewnością tak

wnikliwie przeprowadzona kwerenda pozwoliła Autorowi z sukcesem zmierzyć się z tą niełatwą i dotychczas słabo jeszcze przebadaną problematyką.

Wysoko oceniam stronę formalną opracowania. Pan mgr Marek Czaja ma duży temperament narracyjny. Używa erudycyjnego i przejrzystego języka wypowiedzi, prezentując logiczny, uporządkowany tok rozważań. Co warto podkreślić, Kandydat z wykorzystaniem fachowej terminologii prezentuje niełatwą problematykę. Wywód naukowy mgr. Marka Czaja ma charakter pogłębiony i znajdujący odzwierciedlenie w zasadnej argumentacji. Redakcja językowa dzieła jest na wzorcowym poziomie. Autor używa poprawnej polszczyzny w eleganckim wydaniu. Aparat naukowy jest stosowany przez Kandydata zgodnie z przyjętymi normami. Również szata graficzna rozprawy jest na wysokim poziomie edytorskim.

W pracy pojawiają się tylko nieliczne uszczerbki interpunkcyjne i literowe, jak chociażby w tytule rozdziału IV, błędne zastosowanie dywizu zamiast półpauzy przy zapisach dat czy też na str. 16 jest: „praw`ach”. W mojej ocenie wygodniejsze dla Czytelnika rozprawy byłoby zastosowanie klasycznych odsyłaczy dolnych, z wyróżnieniem przypisów erudycyjnych. Trzeba jednak zaznaczyć, że przyjęta przez Doktoranta forma ich redakcji jest poprawna i odpowiadająca naukowemu standardom.

* * *

Podsumowując, podjęty w rozprawie doktorskiej Pana mgr. Marka Czaję problem badawczy jest wartościowy w sensie poznawczym, ale również – co należy podkreślić – istotny dla praktyki politycznej. Recenzowana dysertacja stanowi godny naśladowania przykład umiejętnego zaprezentowania wyników własnych badań z obszaru nauk o polityce. Realizacja przez mgr. Marka Czaję ambitnego zamierzenia z całą pewnością przyczyni się do rozwoju naukowego poznania. Kandydat porusza bowiem oryginalny problem badawczy, który do tej pory nie został należycie zbadany, opisany i naukowo oceniony w politologicznej literaturze przedmiotu.

Autor rozprawy dowiódł, że posiada bogatą ogólną wiedzę teoretyczną w zakresie nauk o polityce oraz poważny zasób wiadomości z obszaru własnych zainteresowań badawczych. W mojej ocenie rozprawa doktorska autorstwa mgr. Marka Czai zasługuje na wyróżnienie i pozwalam sobie wniosek tej treści wyrazić w treści niniejszej recenzji.

3. Wniosek końcowy

W moim przekonaniu recenzowana rozprawa doktorska jest tak od strony metodologicznej, jak i merytorycznej dojrzałym dziełem. Jest przykładem ambitnej twórczości naukowej z użyciem doskonałego warsztatu badawczego. Dysertacja autorstwa mgr. Marka Czai ma charakter oryginalny, stanowiąc wartościowe naukowo opracowanie, mające walory zarówno deskryptywne, jak i eksplanacyjne. Omawiana praca ma charakter nowatorski i oryginalny. Autor w przekonujący i rzeczowy sposób zweryfikował przyjęte we *Wstępie* hipotezy. Pragnę podkreślić, że zastosowane przez Kandydata instrumentarium badawcze oraz treść i forma przygotowanej rozprawy dowodzą umiejętności samodzielnego prowadzenia badań naukowych.

Podsumowując, rozprawa doktorska pt. *Ugrupowania lokalne na scenach politycznych miast na prawach powiatu województwa śląskiego w latach 2002–2018* jest pracą rzetelną, gruntownie przemyślana, znaczącą i z nadlatkiem spełniającą wymogi stawiane opracowaniom będącym podstawą ubiegania się o stopień naukowy doktora. Zgłoszone w recenzji krytyczne uwagi nie pomniejszają wysokich walorów naukowych ocenianej dysertacji. Mają one wyłącznie charakter postulatów perfekcjonistycznych.

Formułując wniosek końcowy stwierdzam, że oceniana rozprawa doktorska Pana mgr. Marka Czai pt. *Ugrupowania lokalne na scenach politycznych miast na prawach powiatu województwa śląskiego w latach 2002–2018* spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim (art. 13 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym

oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, Dz.U. nr 65, poz. 595, z późn. zmianami).

Wnoszę zatem o dopuszczenie Pana mgr. Marka Czai do kolejnych etapów przewodu doktorskiego.

Joanna Marszałek-Kawa